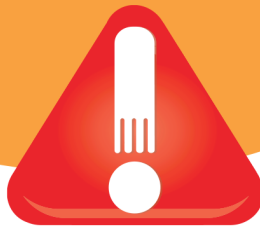

2023 YILINDA TÜRKİYE İLE İLGİLİ RASFF BİLDİRİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

GIDA TURKISH FOOD
GÜVENLİĞİ SAFETY
DERNEĞİ ASSOCIATION

İçindekiler

1.	GİRİŞ	1
1.1.	Gıda ve Yem için Hızlı Uyarı Sistemi (RASFF) Nedir?	2
2.	TÜM RASFF BİLDİRİMLERİ	3
2.1.	Ülkeler Bazında RASFF Bildirimleri	3
2.2.	Tehlike Kategorileri	5
2.3.	Pestisit Kalıntıları	7
2.4.	Patojen Mikroorganizmalar	8
2.5.	Gıda Kaynaklı Hastalıklar	8
2.6.	Mikotoksinler	9
3.	TÜRKİYE İLE İLGİLİ HIZLI UYARI BİLDİRİMLERİ	9
4.	SONUÇ	15
5.	KAYNAKLAR	16

Yayınlayan
Gıda Güvenliği Derneği

Yayınlama Tarihi
Ocak 2025

Hazırlayanlar
Petek Ataman ve Dr. Samim Saner

1. GİRİŞ

Gıda Güvenliği Derneği, misyonu gereği 2022 yılından bu yana Türkiye'nin aldığı Avrupa Birliği Gıda ve Yem İçin Hızlı Uyarı Sistemi (RASFF) bildirimlerini Türkçe olarak raporlaştırmakta ve alınan bildirimleri bir önceki yıla göre karşılaştırarak gelişmeleri tüm paydaşlarla paylaşmaktadır.

Bu yılki raporumuzdan itibaren ise yapılacak çalışmaların RASFF yıllık raporu yayınlandıktan sonra gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Böylece portalde zaman zaman farklı gözüken kimi verilerin RASFF resmi raporu ile uyumlu olması hedeflenmiştir. Yine RASFF resmi raporu ile uyumlu olunması amacıyla tehlike, risk gibi temel terimler çalışmamıza orijinal RASFF raporunda kullanıldığı şekliyle alınmıştır. Türkiye ile ilgili ayrıntılı rakamlar ise yıllık RASFF yıllık raporunda yer almadığı için, önceki yılda olduğu gibi RASFF portalinden tek tek taranarak elde edilmiştir. Portalde taranarak elde edilen rakamlarla yıllık rapor arasında zaman zaman ufak farklılıklar olabilmektedir. Portalde tehlike kategorisi belirtilmemiş ancak kategorisi teknik açıdan net olan birkaç bildirim, çalışmamızda uygun kategorilere dâhil edilmiştir. Yine çok az sayıda da olsa, bir tehlikenin tamamen aynı olmasına rağmen iki ayrı kategoride bulunduğu durumlarda, söz konusu tehlikeler uygun kategorilerde birleştirilmiştir. Portalde yer alan verilerin 27 üye ülke tarafından sisteme girildiği düşünüldüğünde, bu tür ufak tefek farklılıkların doğal karşılanması gerektiği açıktır.

RASFF 2023 yılı raporunun yayınlanmasını beklemek, verilerin resmi çalışma sonucunda oluşan rapordan faydalanılarak aktarılması açısından son derece faydalı olmuştur ancak diğer yandan 2023 yılı raporunun 2024 yılının Eylül ayının son haftasında yayınlanmış olması, Derneğimiz 2023 raporunun da gecikmesine neden olmuştur.

Çalışmalarımız sonucunda elde edilen veriler, beliren genel manzara, raporumuzun sonuçlar kısmında tartışılmaya çalışılmıştır. Ancak bu tartışmaların sadece RASFF verileri üzerinden yapıldığı unutulmamalıdır. Ülkemiz yurtiçi kontrollerinden elde edilen sonuçların da şeffaf biçimde paylaşılması durumunda ülkemizin gıda güvenliği sorun alanlarına daha net olarak odaklanabilmek mümkün olabilecektir. Türkiye'nin temel gıda güvenliği tehlikeleri olan pestisit kalıntıları, mikotoksinler, patojen mikroorganizmalar gibi konularda kamuoyu ile benzeri açıklıkta henüz sistematik bir bilgi paylaşımında bulunulmaması nedeniyle RASFF Yıllık Raporundaki verilerin kamuoyu ile paylaşımının, ülkemizdeki kontrol sonuçlarının da kamuoyu ile paylaşımına ışık tutabileceği düşünülmektedir.

Böylesi bir bilgi paylaşımı ve RASFF verileri ile karşılaştırma imkânı, kamu ve özel sektörün gıda güvenliğinin sağlanmasına yönelik gerçekçi stratejiler ve aksiyon planları geliştirmesinin önünü açacak, tüketicilere de gıda güvenliği konusundaki durum ve gelişmeler anlamında bilgi verecektir.

1.1. Gıda ve Yem İçin Hızlı Uyarı Sistemi (RASFF) Nedir?

RASFF, ilk olarak 1979 yılında, portakalla ilgili yaşanan bir olay sonucunda gıda otoritelerinin etkin biçimde bilgi paylaşımını sağlamak amacıyla Belçika, Danimarka, Fransa, Almanya, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda ve Birleşik Krallık tarafından oluşturulmuştur. Yıllar içerisinde AB'ye üye olan diğer ülkeler de katılmıştır. Söz konusu yıllarda kapsamında sadece gıdalar vardır. BSE(deli dana) ve dioksin krizlerinden sonra halen yürürlükte olan gıda yasasıyla birlikte yemler de RASFF sistemine dâhil edilmiştir. Sistemin yasal zeminini, ülkemizde yürürlükte olan 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun Avrupa Birliği nezdindeki karşılığı olan ve AB Gıda Yasası olarak anılan 178/2002 Sayılı Tüzük oluşturmaktadır.

RASFF'a erişim sadece üye ülkelerin resmi otoritelerine ve Avrupa Komisyonu'na tanınmış olsa da, RASFF Window adı verilen çevrimiçi veri tabanı, en son iletilen RASFF bildirimleri hakkında özet bilgilere kamuya açık erişim sunar ve geçmişte yayınlanan herhangi bir bildirim hakkında bilgi aramaya izin verir. Sisteme veri girişleri üye ülkelerin resmi otoriteleri ve Avrupa Komisyonu tarafından yapılmaktadır. Türkiye, AB üyesi olmadığı için bildirim almakta ancak sisteme veri girişinde bulunamamaktadır. Avrupa Komisyonu RASFF veri tabanını tüketicilere, gıda işletmecilerine ve yetkililere dünya çapında bilgi sağlamak amacıyla oluşturmuştur. RASFF Window'daki bildirimler, markalar ve işletmeciler gibi ticari detayları içermemektedir ancak tespitler sonucunda gerçekleştirilen önlemlere bakıldığında, tüketicilerden geri çağırma sürecinde gerektiğinde basın yoluyla da kimi spesifik bilgiler paylaşılmaktadır.

Bir AB ülkesi sağlık riski tespit ettiği ürünle ilgili olarak aşağıdaki önlemlerden birini almakta ve diğer üye ülkeleri ürün, orijin ülke ve aldığı önlemler hakkında bilgilendirmektedir:

- ▶ Ürünleri alıkoyma
- ▶ Geri çağırma
- ▶ İade etme
- ▶ Reddetme

Bu hızlı bilgi alışverişi, tüm RASFF üyelerinin, kendilerinin de etkilenip etkilenmediğini ve acil eylem gerekip gerekmediğini gerçek zamanlı olarak kontrol etmelerini sağlamaktadır. Etkilenen ülkelerin yetkilileri, halka doğrudan bilgi vermek, ürünleri piyasadan çekmek ve sahada kontroller yapmak da dâhil olmak üzere gerekli acil durum önlemlerini alabilmektedirler. Yapılan bildirimler ve alınan önlemler periyodik olarak RASFF bilgi portalinde, herkesin ulaşabileceği biçimde şeffafça paylaşılmaktadır. Bu sayede ülkeler kontrollerini risk temelli ve gerçekçi bir şekilde planlayabilmektedirler.

Gıda ve Yem İçin Hızlı Uyarı Sistemi (RASFF), günümüzde Uyarı ve İşbirliği Ağı (ACN)'yi oluşturan dört ağıdan biridir. Avrupa Komisyonu (EC) tarafından yönetilmekte olan ACN; Gıda ve Yem için Hızlı Uyarı Sistemi (RASFF), İdari Yardım ve İşbirliği (AAC), Tarım - Gıda Sahteciliği (FFN) ve Bitki Sağlığı Ağı (PHN) olmak üzere dört ağıdan oluşmaktadır.

Raporumuzda bu dört bileşenden sadece RASFF bildirimleri ile ilgili çıktılar değerlendirilmektedir. Pet hayvanlarının yemleri ile ilgili veriler, gıda zinciri ile ilgisi olmadığı için bu rapora dâhil edilmemiştir. Bu nedenle rapor içindeki rakamlarda kimi ufak farklılıklar görülebilir.

Sonuç olarak elinizdeki rapor, 2023 yılı RASFF Raporunu temel almakla birlikte, ülkemiz açısından gerekli olduğunu düşündüğümüz ancak RASFF Raporunda olmayıp, tarafımızca portalden süzülerek bu rapora dâhil edilen pek çok veriyi içermekte, diğer taraftan RASFF Raporunda bulunan ancak ülkemizi ilgilendirmeyen birçok veriyi de hariç tutmaktadır.

2. TÜM RASFF BİLDİRİMLERİ

2023 yılında AB'nin tamamında gıda, yem ve gıda ile temas eden malzemelerle ilgili olarak paylaşılan bildirimler ve bildirim tipleri 2022 yılı ile karşılaştırmalı olarak **Tablo 1**'de verilmektedir.

Konu	2022	2023	Değişim
Gıda	3908	4199	+%7
Yem	234	303	+%29
Gıda ile Temas Eden Malzemeler	219	193	-%12
TOPLAM	4361	4695	+%8

Tablo 1. RASFF sisteminde paylaşılan bildirim sayıları

AB'nin tamamında 2022 yılına göre uyarılar (alerts) %9, takip için bilgilendirme (information for follow-up) %23, dikkat için bilgilendirme (information for attention) %6 ve sınırdan iade %2 oranında artmıştır.

Uyarılar (Alerts) ciddi risk teşkil eden gıda, yem veya gıda ile temas eden maddelerin piyasada bulunması ve bildirimde bulunan üye dışındaki bir üye ülkede hızlı bir şekilde harekete geçilmesi gerektiğinde oluşturulur. 2023 yılında bu bildirim tipinde en çok bildirim alan ürünler meyve ve sebzeler olmuştur (259).

Sınırdan geri çevirmeler/iadeler (Border rejections), bir riskin tespit edildiği ancak ürünün sadece bildirimde bulunan üye ülkede bulunması veya piyasaya sürülmemiş olması ya da artık piyasada bulunmaması nedeniyle hızlı bir eylem gerektirmeyen ürünlerle ilgilidir. Meyve ve sebzeler bir kez daha 2023 yılında bu bildirim tipinde en çok bildirim alan ürünler olarak kayda geçmiştir (198).

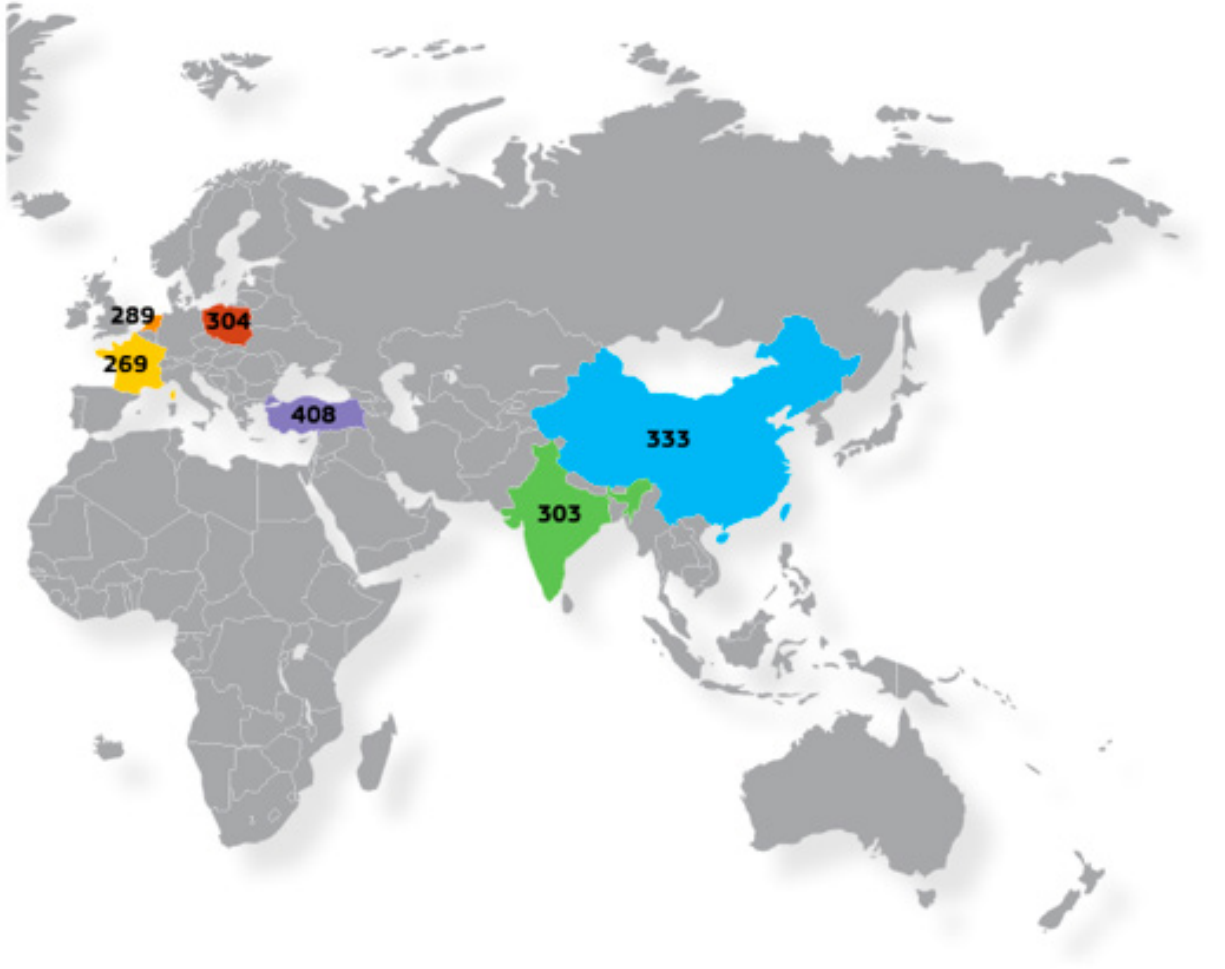
Takip için bilgilendirmeler (Information notifications for follow-up) diğer ilgili üye ülkeler tarafından hızlı bir şekilde harekete geçilmesini gerektirmeyen ciddi olmayan bir riskle ilgilidir. 2023, diyetetik gıdalar, gıda takviyeleri, zenginleştirilmiş gıdalar bu tip bildirimde en çok bildirim alan gıdalar olmuştur (156).

2.1. Ülkeler Bazında RASFF Bildirimleri

Şekil 1'de en çok bildirim alan üç RASFF üyesi ülke ve üç üye olmayan ülke, aldıkları bildirim sayıları 2022 ve 2023 yılları için karşılaştırmalı olarak yer almaktadır. Her ne kadar 2022'ye göre alınan bildirimlerde % 27 oranında azalma olsa da, Türkiye 2023 yılında en fazla bildirim alan ülke olmuştur.

2022 ile uyumlu olarak bildirim alan ürünlerin menşe ülkesi olarak en çok tekrar eden RASFF üyesi ülkeler Polonya (304), Hollanda (289) ve Fransa (269) olmuştur.

Bildirim alan ürünlerin menşe ülkesi olarak en çok tekrar eden üye olmayan ülkeler ise Türkiye (408), Çin (333) ve Hindistan (303) olmuştur.

Şekil 1. Ülke bazında RASFF bildirimleri

Bildirim Sayıları:

Üye Ülkeler	2022	2023
Polonya	312	304
Hollanda	257	289
Fransa	226	289

Üye Olmayan Ülkeler	2022	2023
Türkiye	557	408
Çin	321	333
Hindistan	324	303

2.2. Tehlike Kategorileri

Tablo 2'de 2023 yılında tekrarlayan RASFF bildirimlerinde ilk 10 yer almaktadır. Tabloda yer alan bilgilerin RASFF veri tabanından otomatik olarak alınan veriler olduğu bildirilmiştir.

Pestisit kalıntıları, patojen mikroorganizmalar ve mikotoksinler en çok bildirim konusu olan tehlike kategorileri olmuştur. Türkiye'nin aldığı bildirimlerde de bu ana konularda yoğun sorun yaşandığı görülmektedir.

Tagışis/sahtecilik kategorisi daha çok sağlık sertifikasının olmaması veya yanlış olması, yasadışı ithalat girişimi, analitik raporlar vb ile ilintili olduğundan, yıllık raporda Uyarı ve İşbirliği Ağı (ACN) içerisinde RASFF bileşeni kapsamında yer almadığı görülmektedir. Tarım - Gıda Sahteciliğı (FFN) bileşeninde ise hile bildirimlerinin önemli bir bölümü kedi ve köpeklerin yasadışı ticareti ile ilgili olduğundan, hilelerle ilgili bileşen raporumuz kapsamına alınmamıştır.

Tehlike	Ürün Kategorisi	Orijini	Bildirim Sayısı 2022 - 2023
Pestisit Kalıntıları	Meyve ve sebzeler	Türkiye	299 -168
Salmonella	Kanatlı ve kanatlı ürünleri	Polonya	190 - 153
Migrasyon	Gıda ile temas eden materyaller	Çin	76 - 92
Aflatoksin	Fındık ve fıstık gibi sert kabuklu meyveler ve tohumlar	ABD	53 - 85
Pestisit Kalıntıları	Meyve ve sebzeler	Mısır	84
Pestisit Kalıntıları	Bitki ve Baharat	Hindistan	51
Pestisit Kalıntıları	Tahıllar ve fırıncılık ürünleri	Hindistan	48
Salmonella	Fındık ve fıstık gibi sert kabuklu meyveler ve tohumlar	Nijerya	66 - 38
Vibrio	Deniz kabukluları ve ürünleri	Ekvador	36
Pestisit Kalıntıları	Tahıllar ve fırıncılık ürünleri	Pakistan	34

Tablo 2. Tekrarlayan RASFF bildirimlerinde ilk 10

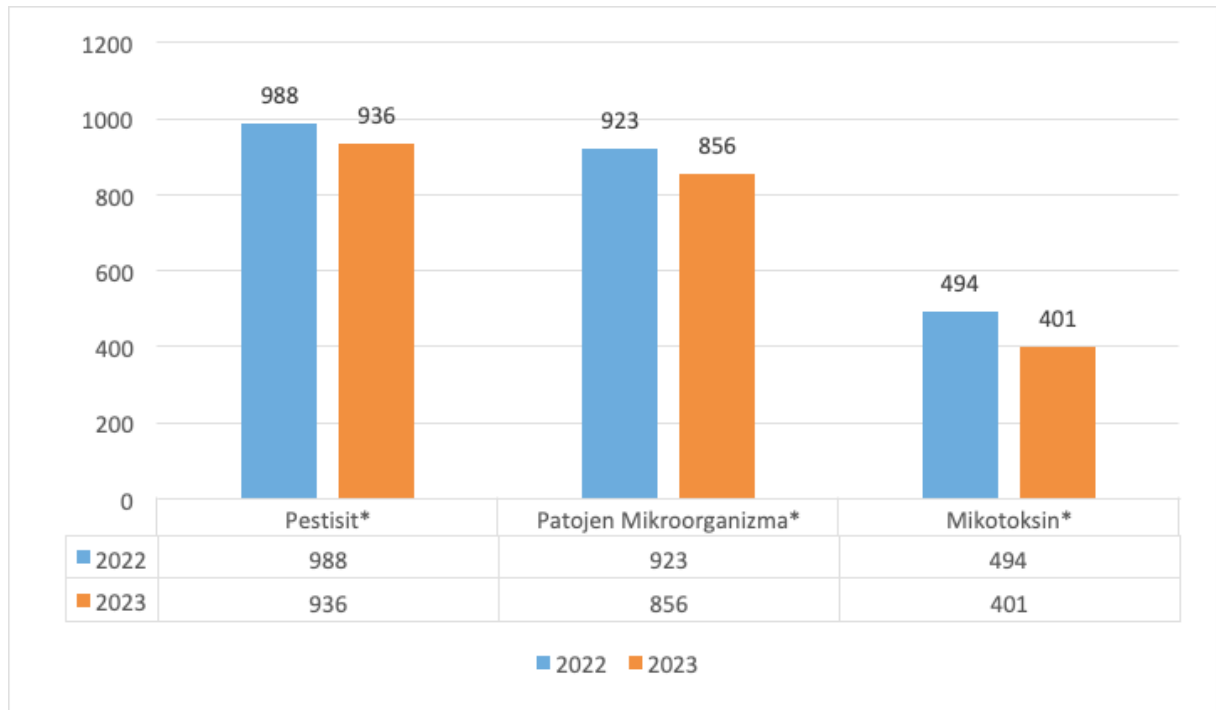
Türkiye, 2022 raporunda da olduğu gibi pestisit kalıntılarında en yüksek bildirim alan ülke olma özelliğini korumaktadır. 2022 yılı bildirimlerinde tabloda pestisit kalıntıları ile ilgili olarak sadece Türkiye yer alırken, 2023 yılında Türkiye ile birlikte Mısır ve Hindistan da ilk 10 tablosuna dâhil olmuştur.

Diğer yandan, 2022 yılında aflatoksin bildirimlerinde de Türkiye 5. en çok bildirim alan ülke olarak tabloda yer almakta iken, bu yıl bu konuda tabloda sadece ABD yer almıştır.

2022 yılında olduğu gibi, 2023 yılında da tüm ülkeler düzeyinde en çok bildirim yapılan 3 kategori pestisit kalıntıları, patojen mikroorganizmalar ve mikotoksinler olmuştur.

Şekil 2'de 2023'te en fazla bildirim alan 3 tehlike kategorisinin 2022 yılı ile kıyaslaması yer almaktadır. Her üç tehlike açısından da rakamlarda düşüş olduğu görülmektedir.

Tablo 3'de ise, en fazla bildirim alan 5 ürün ve bu ürünlere ait en sık rastlanan 3 tehlike yer almaktadır.

Şekil 2. En fazla bildirim alan 3 tehlike kategorisi

Ürün	2023 Bildirim Detayları (İlk 3 bulgu)	2022	2023	Değişim
Tavuk	Salmonella - 215	218	267	+%22
	Klorat - 25			
	Listeria monocytogenes - 7			
Susam	Sertifika eksikliği - 87	132	151	+%14
	Salmonella - 54			
	Belge uyumsuzluğu - 5			
Yer Fıstığı	Mikotoksin (Aflatoksin) - 125	180	130	-%27
	Yabancı madde – 2			
	Sertifika eksikliği – 1			
Pirinç	Pestisit – 83 (chlorpyrifos-ethyl, chlorpyrifos, thiamethoxam, tricyclazole, propiconazole, acetamiprid)	119	125	+%0,5
	Mikotoksin – 25 (Aflatoksin, Okratoksin A)			
	Ağır metal – 8 (kadmiyum)			
Biber	Pestisit – 90 (chlorpyrifos-ethyl, chlorpyrifos, propiconazole, acetamiprid, formetanate, flonicamid, iprodione)	153	94	-%38
	Ağır metal – 3			
	Yabancı madde – 1			

Tablo 3. En fazla bildirim alan 5 ürüne ait en sık rastlanan 3 tehlike

2.3. Pestisit Kalıntıları

Raporda 2023 yılında pestisit kalıntıları en çok uyarı alan kategori olmasına rağmen, RASFF sisteminde bildirilen gıda tehlikesi kategorisi (936 bildirim) 2021 yılına kıyasla %24 ve 2022 yılına kıyasla %5,5 azalmıştır.

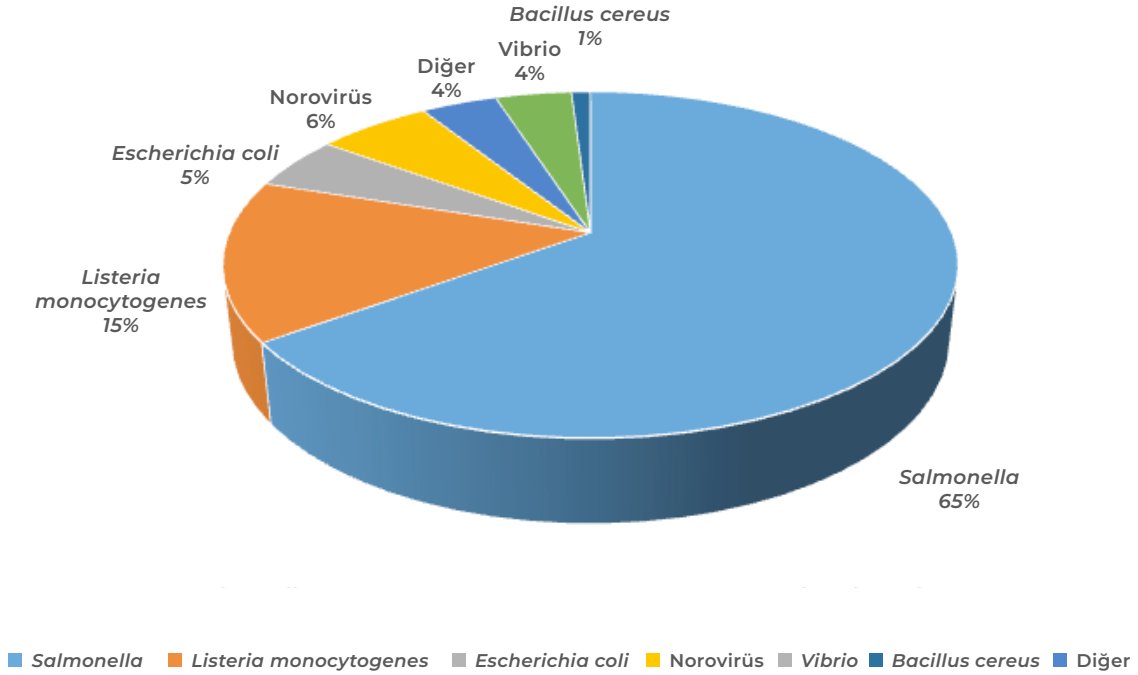
RASFF sisteminde bu konudaki en fazla bildirim meyve ve sebzelerle ilgili olarak Türkiye almıştır (168 bildirim).

Pestisit kalıntıları konusunda ise en çok bildirim alan ürün grubu meyve ve sebzeler olmuştur. Meyve ve sebzede toplam 560 bildirim 372'si sınır kontrolünde, 188'i ise piyasada tespit edilen ürünlere yönelik gerçekleşmiştir.

Bildirime en sık konu olan pestisitler chlorpyrifos (299), acetamiprid (75), etilen oksit ve 2-kloroetanol (67) olarak bildirilmiştir. 2022 yılına kıyasla, chlorpyrifos -methyl, etilen oksit ve 2-kloroetanol vakalarının sayısı yaklaşık %60 oranında azalmıştır ancak chlorpyrifos vakalarının %19,1 oranında arttığı görülmektedir.

2.4. Patojen Mikroorganizmalar

2023 yılı boyunca, patojen mikroorganizmalar gıdalardaki en yaygın ikinci tehlike kategorisi olmuştur (856 bildirim). En çok bildirim alan gıda kategorileri kanatlı eti ve kanatlı eti ürünleri (316) ile kuruyemiş, kuruyemiş ürünleri ve tohumlar (93) olmaya devam etmiştir. *Salmonella*, 2022'de olduğu gibi en sık rastlanan patojen mikroorganizma olmuş (582 bildirim), onu *Listeria monocytogenes* (131), *Escherichia coli* (50) ve norovirüsler (50) izlemiştir ve bunlar ağırlıklı olarak hayvansal ürünlerde tespit edilmiştir. **Şekil 3**'te gıdalarda bulunan patojen mikroorganizmaların dağılımı izlenmektedir.

Şekil 3. Gıdalarda bulunan patojen mikroorganizmalara ait bildirimlerin dağılımı

2.5. Gıda Kaynaklı Salgınlar

2023 yılında RASFF sisteminde 48 adet gıda kaynaklı salgın bildirilmiştir. Bunlardan 17 adedinin olası nedeni Norovirüs olarak belirlenirken, 11 bildirim *Salmonella* ile ilgili, 5 bildirim *Listeria monocytogenes* ile ilgili, 2 bildirim histamin zehirlenmesi ve 2 bildirim de *Escherichia coli* ile ilgili bulunmuştur. **Şekil 3**'te en yoğun rastlanan patojen mikroorganizma (%65) *Salmonella* olarak belirtilirken, en fazla salgın vakası etmeninin olasılık olarak Norovirüs olması çarpıcıdır. Bu durum, gıdalarda bulunan patojen mikroorganizmaların patojenitelerinin farklılığını gözler önüne sermektedir.

Söz konusu 48 bildirimin 18'i birden fazla ülkeyi kapsayan gıda kaynaklı bir salgınla ilişkilendirilmiştir. Bu gibi durumlarda EFSA ve Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi (ECDC) durumu Avrupa Komisyonu ile değerlendirerek ortak bir eylem başlatabilmektedir.

2.6. Mikotoksinler

Önceki yıllarla uyumlu biçimde, mikotoksinler 401 bildirimle en çok bildirilen üçüncü tehlike kategorisi olmuştur. Ancak, bu konudaki bildirimlerde 2022 yılına kıyasla %17'lik bir azalma gözlenmektedir. Bildirimler ağırlıklı olarak aflatoksinlerin (331) tespitiyle ilgili olmuştur ve en yaygın ürün kategorisi kuruyemişler, kuruyemiş ürünleri ve tohumlar olmuştur (226). Mikotoksinler konusunda en çok rapor edilen orijin ülke Amerika Birleşik Devletleri'dir (85). Onu 67 bildirimle Türkiye ve 28 bildirimle Hindistan izlemiştir.

3. TÜRKİYE İLE İLGİLİ HIZLI UYARI BİLDİRİMLERİ

Ülkeler bazındaki RASFF bildirimlerinde de görüldüğü gibi, Türkiye 2023 yılında gıda ve yemde toplamda 408 RASFF bildirimi almıştır. **Tablo 4**'te, gıdada alınan bildirimler bir önceki yıla kıyaslandığında, alınan bildirim sayısında % 28'lik bir azalma görülmektedir. Alınan toplam bildirimlerdeki azalma oranı da gıdaya çok yakın olarak %27 düzeyinde olmuştur.

Konu	2022	2023	Değişim
Gıda	542	387	-%28
Yem	8	4	-4
Gıda ile Temas Eden Malzemeler	7	17	+10
TOPLAM	557	408	-%27

Tablo 4. Türkiye ile ilgili yapılan toplam bildirim sayıları

Tablo 5'te Türkiye ile ilgili alınan bildirimlerin tehlike kategorisi bazında dökümü verilmektedir. Türkiye önceki yıllarda da olduğu gibi, kendi aldığı bildirimler içerisinde en yoğun bildirimi pestisit kalıntıları ile ilgili olarak almıştır ancak bu bildirimlerde 2022 yılına göre % 47'lik bir azalma mevcuttur.

Ancak, hala RASFF sistemindeki 560 adet pestisit kalıntısı bildiriminin %30'unun Türkiye'ye ait olduğu görülmektedir. **Tablo 7**'ye bakıldığında, pestisit kalıntısı bildirimlerinde toplamda 372 sınır kontrol tespitinin 125 adedinin ülkemize ait olduğunu göstermektedir. Bu da sınır kontrollerindeki pestisit kalıntısı tespitlerinin yaklaşık % 34'ünü ifade etmektedir. Pestisit bildirimleri ile ilgili olarak bir başka sorun da, **Tablo 6**'da görüleceği üzere, Chlorpyrifos-methyl, aldicarb gibi AB'de ve Türkiye'de kullanımı yasak olan aktif maddelerin bulunmasına dair bildirimler alınmasıdır. **Tablo 6**'da, alınan içerik bildirimleri içerisinde büyük çoğunluğu çeşitli gıdalarda bulunan sildenafil ve sibutramin maddelerinin oluşturduğu görülmektedir. Ülkemizde ithalat, imalat ve kullanımı sonlandırılan yasaklı bitki koruma ürünleri listesi ve içerdiği kullanım sonlandırma tarihleri dikkate alındığında, bildirime konu olan ürünlerde hiçbir şekilde bulunmaması gereken etken maddeler görülmektedir.

Türkiye en yoğun ikinci bildirimi de yine önceki yıllarda olduğu gibi mikotoksinler konusunda almıştır ancak bu konudaki bildirimlerde de bir önceki yıla kıyasla % 36'lık bir azalma mevcuttur.

Tablo 5'te 2022 yılında ülkemizin en çok bildirim aldığı tehlikeler sıralamasında 4. sırada yer alan içeriğe dair bildirimler % 52 artarak bu 2023'de 3. sıraya yükselmiştir. İçerik bildirimleri bir gıdanın içinde bulunması beklenmeyen maddelerin varlığı olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 6'da, alınan içerik bildirimleri içerisinde büyük çoğunluğu çeşitli gıdalarda bulunan sildenafil ve sibutramin maddelerinin oluşturduğu görülmektedir. Toplam 29 içerik uygunsuzluğu bildiriminin 13 adedi (% 45) sildenafil ve sibutramin ile ilgilidir.

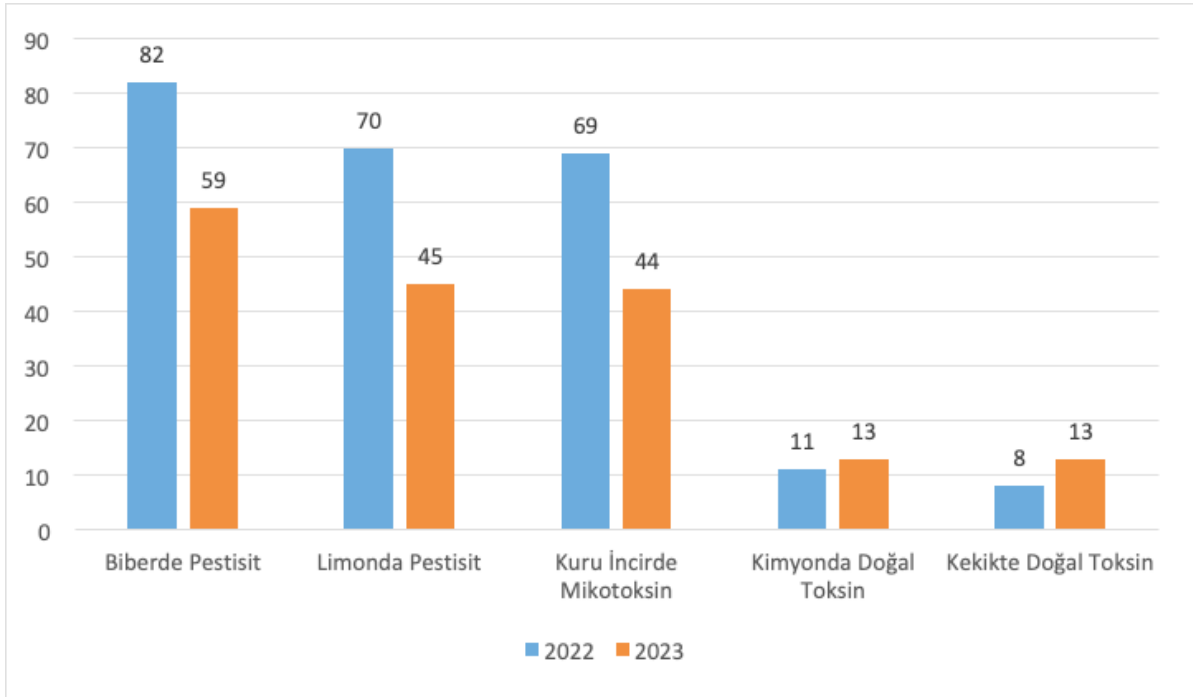
Doğal toksinler son iki yılın raporunda ülkemizin aldığı bildirimlerde önemli bir kategori haline gelmiş ve en çok bildirim alınan dördüncü kategori olmuştur. Ülkemizin bu kategoride aldığı bildirimlerin tümü pirolizidin alkaloidlerine aittir. Doğal toksinler konusunda aldığımız bildirimler geçen yıla göre % 35 artış göstermiştir.

Tehlike	2022	2023	Değişim
Pestisit Kalıntıları	319	168	-%47
Mikotoksin	105	67	-%36
İçerik	19	29	+%52
Doğal Toksinler	20	27	+%35
Patojen Mikroorganizma	21	22	+1
Migrasyon	4	17	+%325
Gıda Katkı Maddeleri ve Aroma Vericiler	4	6	+2
Biyolojik Bulaşanlar	0	5	
Alerjen	4	4	
Patojen Olmayan Mikroorganizma	5	3	-2
Ağır Metal	4	2	-2
Yabancı Madde	2	2	
Kimyasal Bulaşı	0	2	
Endüstriyel Bulaşanlar	3	1	-2
Duyusal Özellikler	2	1	-1
Olmayan, Eksik veya Yanlış Olan Etiket	1	1	
Çevresel Kirleticiler	0	1	
Zayıf veya Yetersiz Kontrol	0	1	
Veteriner Tıbbi Ürün Kalıntıları	0	1	
Yeni Gıda İçeriği	0	1	
Tanımlanmamış/diğer	40	47	
Toplam	557	408	-%27

Tablo 5. Türkiye ile ilgili tehlike bazında yapılan bildirimler

NOT: Önceki yılda RASFF bildirimlerinde “biyolojik bulaşanlar” kategorisinde yer alan pirolizidin alkaloidleri bu yıl RASFF sisteminde “doğal toksinler” kategorisinde değerlendirilmiştir. Bir önceki yıla ilgili karşılaştırmanın anlamlı olabilmesi için, raporumuzda geçen yıl “biyolojik bulaşanlar” kategorisinde olan bu rakamlar bu yıl “doğal toksinler” olarak revize edilmiştir.

Şekil 4'ten görüleceği üzere, Türkiye pestisit konusunda önceki yıllarda olduğu gibi biber ve limonda yüksek sayıda bildirim almıştır. Yine önceki yıllarda olduğu gibi kuru incir, sınır aşan aflatoksin varlığı nedeniyle bildirim alan ürünlerin başında yer almaktadır.

Şekil 4. En fazla bildirim alan 5 ürün ve ana bildirim konusu

Tehlike	2022	2023	Değişim	Bildirim Detayları
Pestisit Kalıntıları				
Toplam	319	168	-%47	
Biber	82	59	-%28	Formetanate, Chlorpyrifos-methyl, Fosthiazale, Flonicamid , Buprofezin, Acetamiprid, Methiocarb, Aldicarb, Tebufenpyrad
Limon	70	45	-%36	Prochloraz, Chlorpyrifos-methyl, Chlorpyrifos, Buprofezin, İmazalil, Fenbutatin Oxide, Propiconazole
Nar	11	9	-2	Acetamiprid, Cypermethrin, Deltamethrin, Fluxapyroxad, İmazalil, Propiconazole, Sulfoxaflor, Buprofezin
Mikotoksin				
Toplam	105	67	-%36	
Kuru İncir	47	31	-%34	Aflatoksin
Kuru İncir	22	15	-%32	Okratoksin A
İçerik				
Toplam	19	29	+%52	
Gıda Takviyesi	2	8	+6	Sildenafil ve Sibutramin
Kırmızı Toz Biber	0	3		Sudan 1, Sudan 3, Sudan 4
Çay	3	3		Sudan 1, Sudan 3, Sudan 4
Doğal Toksinler				
Toplam	20	27	+%35	
Kekik	9	13	+4	Pirolizidin Alkaloidleri
Kimyon	11	13	+2	Pirolizidin Alkaloidleri
Pul Biber	0	1		Pirolizidin Alkaloidleri
Patojen Mikroorganizma				
Toplam	21	22	+1	
Tahin	1	10	+9	Salmonella
Helva	5	2	-3	Salmonella
Tahin	8	2	-6	Salmonella

Tablo 6. En sık bildirim konusu olan 5 tehlike kategorisi bazında en çok bildirim alan 3 ürün ve bildirim detayları

Kontrol Şekli	2022	2023
Sınır kontrolleri – Ürünler alıkonmuştur	224	125
İç pazarda resmi kontrollerde	54	32
Firmaların otokontrollerinde	24	8

Tablo 7. Türkiye orijinli ürünlerde pestisit kalıntılarının tespit edildiği noktalar

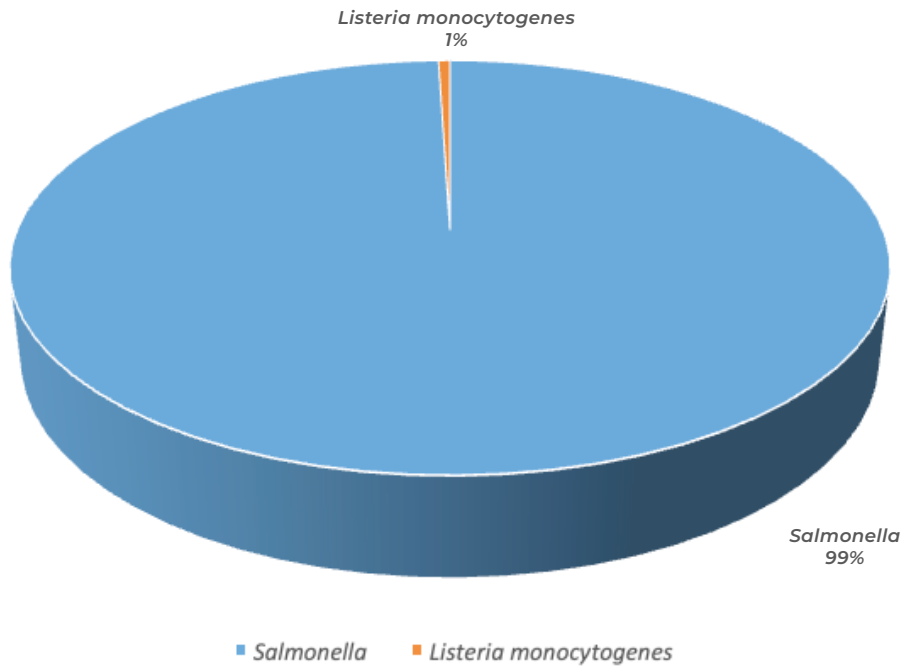
Tablo 8'den görüleceği üzere, ülkemizin pestisitlerle ilgili olarak aldığı bildirimlerde yasaklı bitki koruma ürünleri önemli bir yer işgal etmektedir. Pestisit konusunda alınan bildirimlerin yaklaşık % 57'sini yasaklı pestisitler oluşturmaktadır. Bu oran küçümsenemeyecek düzeydedir.

Yasaklı Pestisitler	Toplam Bildirim
Chlorpyrifos-methyl	51
Chlorpyrifos	21
Fenbutatin oxide	10
Dimethoate	4
Methiocarb	3
Carbendazim	2
Chlorothalonil	2
Omethoate	2
Fenvalerate	2
Carbofuran	1
Aldicarb	1
Propiconazole	1
Iprodione	1
Toplam	101

Not: 1 üründe 1'den fazla yasaklı aktif madde bulunabildiği için, aktif madde bazında toplamda 101 bildirim bulunmaktadır.

Tablo 8. Pestisit konusunda alınan toplam bildirimler içerisinde yasaklı pestisitlerin miktarı

Patojen mikroorganizmalarla ilgili olarak sadece susam kaynaklı *Salmonella* konusunda 22 adet bildirim alınmıştır. Bildirimlerin tümü susam ve susamdan elde edilen ürünlere aittir. **Şekil 5'**ten görüleceği üzere, ülkemizin patojen mikroorganizmalarla ilgili olarak aldığı bildirimlerin %99'u *Salmonella* konusundadır.

Şekil 5. Patojen mikroorganizmalarla ilgili Türkiye bildirimleri

Tablo 9'de bildirim alan ürünlerimize en sık uygulanan 10 eylem yer almaktadır. En sık rastlanan eylem iade olarak karşımıza çıkmaktadır. İkinci sık rastlanan eylem ise imha olmaktadır. İadelerin bu derece yoğun olması, tüketicilerde geri dönen ürünlerin yurtiçinde tüketildiği yönünde bir endişeye kapılmalarına neden olmaktadır. Bu endişe çeşitli çevrelerce de yayılmaktadır. Oysa gıda ve yemin geri gelmesi halinde, önce Bakanlıkça resmi kontrole tabi tutulur. Kontrol sonucu ilgili mevzuata uygun olan gıda ve yemin girişine izin verilir. Sağlık tehlikesi barındıran gıdalar yeniden ihraç da edilemez.

Eylem	Adet
İade	87
İmha	73
Tüketiciden Geri Çağırma	41
Piyasadan Geri Çekme	39
Resmi Olarak Alıkoyma	32
Alıcıları Bilgilendirme	29
Yetkilileri Bilgilendirme	23
Alıcılardan Geri Çekme	21
İade veya İmha	16
Basın Yoluyla Toplumu Uyarma	15

Tablo 9. Türkiye için yapılan bildirimlere yönelik olarak gerçekleştirilen eylemler

Not: Aynı ürünle ilgili birden fazla bildirim olabildiği gibi, her bir bildirim için de birden fazla eylem olabilmektedir.

4. SONUÇ

-RASFF sisteminin genelde en sık bildirim alan kategorileri ile ülkemizin aldığı bildirimlerde en sık rastlanan kategoriler önemli ölçüde örtüşmektedir. RASFF verileri her ne kadar Avrupa Birliği'nin gıda dış ticareti ile ilgili de olsa, pestisit kalıntıları, mikotoksinler, patojen mikroorganizmalar gibi tehlike alanlarının dünyanın gündemini işgal ettiği bilinmektedir. Bu tehlikelerdeki artış ve azalışların kolayca erişilebilir biçimde izlenebilmesi ve buna göre alınacak önlemlerin geliştirilmesi son derece önemlidir.

-Ülkemizin aldığı bildirimlerdeki artış ve azalışların daha gerçekçi bir yorumunu yapabilmek için ürünlerimizin ayrı ayrı ihracat rakamları üzerinde çalışmak gerekmektedir. RASFF sisteminde toplam bildirimlerin arttığı bu yılda, Türkiye'nin aldığı toplam bildirim sayısındaki % 28'lik düşüş ve ülkemizin en çok bildirim aldığı alanlar olan pestisit kalıntıları ve mikotoksin konularındaki anlamlı düşüş önemli bir gelişme olarak değerlendirilmekte ve bu azalmada resmi kontrollerle ilgili çalışmaların önemli bir payı olduğu düşünülmektedir.

-Pestisit kalıntısı ile ilgili olarak ülkemizin aldığı bildirimlerde 2023 yılında 2022 yılına göre bir azalma olmasına rağmen, Türkiye AB nezdinde bu konudaki bildirimlerde hala açık ara öndedir. Alınan bildirimler içerisinde yasaklı pestisitlerin de bulunması, sorunun sadece hatalı veya kasıtlı miktar aşımı olmadığını, önemli bir kayıtdışı sorunu olduğunu da göstermektedir.

-Türkiye'nin doğal toksinler konusunda önemli miktarda bildirim aldığı görülmektedir ve pestisit kalıntıları ve mikotoksinlerin aksine bu konuda alınan bildirimler artarak devam etmektedir. Bu eğilimde, doğal toksinlerin gerek AB Mevzuatına, gerekse Türk Mevzuatına oldukça yeni girmiş olmasının payı büyüktür. Her iki mevzuata da 2023 yılında dahil edilmiş olan bu konuda ülke olarak genel anlamda ve özellikle riskin yoğun olduğu görülen kekik, kimyon gibi spesifik ürünlerde bulunan doğal toksinlerin miktarını azaltmak hedefiyle yoğun araştırma/çalışma yapılması gerekmektedir.

-Türkiye'nin patojen mikroorganizmalara ait aldığı bildirimler RASFF raporundaki patojen mikroorganizma dağılımıyla benzeşmemektedir. Ancak bu durum, ülkemizde patojen mikroorganizmaların yarattığı sorunun daha az olduğu veya hijyenik koşullarımızın daha iyi olduğu anlamına gelmemektedir. RASFF raporunda yer alan patojen mikroorganizma bildirimlerinde, ağırlığın hayvansal ürünlerde olduğu vurgulanmaktadır. Ülkemiz tarafından Avrupa Birliği'ne kayda değer bir hayvansal ürün ihracatı bulunmadığından, patojen mikroorganizmalara dair bildirimler susam ve susamın girdi olarak kullanıldığı tahin gibi ürünlerde *Salmonella* varlığı konusunda olmaktadır.

-RASFF sistemi, ihraç ettiğimiz ürünlerle sınırlı olsa da Türkiye orijinli ürünlerde hangi tehlike kategorilerinde sorun yaşandığına dair önemli bilgiler vermektedir. Paylaşılan veriler kamuoyunu doğru biçimde bilgilendirmeye yardımcı olduğu kadar, akademi camiasının ve sektörün gıda güvenliğinin sağlanmasında yürütmeleri gereken çalışmalara da ışık tutmaktadır. Bu bakışla, ülkemizde gıda güvenliğinin gelişmesi için tıpkı RASFF sisteminde olduğu gibi ulusal boyutta da gıda güvenliği ile ilgili saptanan uygunsuzlukların yıllık olarak sistematik bir şekilde paylaşılması ülkemizde gıda güvenliğinin gelişimi açısından son derece faydalı olacaktır.

5. KAYNAKLAR

European Commission 2023 Annual Report Alert and Cooperation Network

https://food.ec.europa.eu/document/download/911d49f2-b3ef-4752-8ea3-5f20dbbe9945_en?filename=acn_annual-report_2023.pdf

The RASFF Consumers' Portal

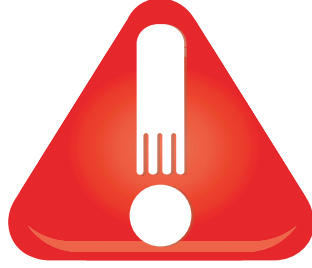
<https://webgate.ec.europa.eu/rasff-window/screen/consumers> (Erişim 6.11.2024)

Türk Gıda Kodeksi Pestisitlerin Maksimum Kalıntı Limitleri Yönetmelięi

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=38965&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

Tarım ve Orman Bakanlığı, Yasaklanan Bitki Koruma Ürünleri Aktif Madde Listesi

<https://www.tarimorman.gov.tr/konu/934/yasaklanan-bitki-koruma-urunleri-aktif-madde-listesi> (Erişim 1.11.2024)

GIDA TÜRKİSH FOOD
GÜVENLİĞİ SAFETY
DERNEĞİ ASSOCIATION

www.ggd.org.tr

 [gidaguvenligidernegi](https://www.facebook.com/gidaguvenligidernegi)

 [@gidaguvenligiTR](https://twitter.com/gidaguvenligiTR)

 [gida-guvenligi-dernegi/](https://www.linkedin.com/company/gida-guvenligi-dernegi/)

 [gidaguvenligitr](https://www.instagram.com/gidaguvenligitr)

 [@GidaGuvenligiDernegi](https://www.youtube.com/@GidaGuvenligiDernegi)